

СТАНОВИЩЕВх. № РД 20-1139/29.04.2025

от проф. д.н. Юлия Георгиева Добрева - УЗФ, член на научно жури, за **придобиване на образователна и научна степен „доктор“** по обявена процедура от Икономически университет – Варна

На основание заповед на Ректора на ИУ – Варна РД 06-110/25.06.2025г. съм определена за член на научно жури по процедура за придобиване на ОНС „доктор“ на Ивайло Димитров Тодоров в област на висше образование 3. Социални, стопански и прани науки, професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма „Аграрен бизнес“. Темата на дисертационния труд е: *„Въздействие на директните плащания в земеделието върху социално-икономическото развитие на селските райони“*

1. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд е посветен на актуална и социално значима тема в контекста на икономическото развитие на България като член на ЕС и влиянието на финансирането, осигурено по линия на европейските фондове за подкрепа на развитието на земеделския сектор, както и социалното развитие на селските райони. Изследването е в общ обем от 242 страници. Използвана е подходяща структура от увод, изложение в три глави и заключение. Тезата и двете хипотези са доказани в хода на анализа. В библиографската справка са посочени 127 литературни източника на български и английски език, с което се демонстрира задълбоченост на анализа и познаване на научната литература.

Първа глава е посветена на теоретико-методологичните аспекти на подпомагането в земеделския сектор и социално-икономическото развитие на селските райони. Проучена е регулаторната и концептуална рамка на ОСП и нейните специфики на прилагане в България.

Втора глава се фокусира върху социално-икономическото развитие на селските райони, като разглежда в детайли демографската структура на работната сила, динамиката на доходите в земеделието, както и ролята и ефектите на директните плащания върху доходите на земеделските стопанства.

В трета глава, озаглавена „Оценка и възможни сценарии за развитие на селските райони в контекста на промените в ОСП и на директните плащания“ е разгърнато емпирично изследване, което обхваща клъстерен анализ на общините в България и техните социално-икономически различия, както и сценариен анализ за изменение в броя на земеделските стопанства до 2030 година.

2. Публикации и участие в научни форуми

Публикациите на докторанта отговарят на националните минимални изисквания за ОНС „доктор“ и са в съответствие с количествените изисквания по чл. 35, ал. 1, т. 1-4 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна. От представените за оценка публикации приемам 4 – две в съавторство и две самостоятелни. Всички публикации са свързани с темата на дисертацията и коректно отразяват проведените изследвания и обобщения.

3. Препенка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Дисертационният труд е изграден в съответствие с изискванията по чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна. Авторефератът се състои от 54 страници и отразява коректно съдържанието на дисертацията, както и научно-приложните приноси на дисертационния труд.

4. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд

Приемам за изпълнени поставените цели и задачи, както и оценявам положително научно-приложените приноси в дисертационния труд, а именно:

1. Разработена е интегрирана методика за оценка на социално-икономическото развитие на селските райони, която отчита връзките между подпомагането по ОСП и динамиката на социално-икономическите процеси на териториално равнище.
2. Извършен е комплексен анализ на демографските и трудовите характеристики на селските райони в България, с акцент върху заетостта, промените в работната сила и регионалните различия в социалното развитие на районите.
3. Изследвана е структурата и динамиката на доходите в земеделието, като са проследени ключови зависимости между структурата на земеделската дейност, публичното подпомагане и устойчивостта на доходите.
4. Анализирано е въздействието на директните плащания върху структурата и функционирането на земеделските стопанства, с оглед на разпределението на подкрепата, степента на концентрация и влиянието върху икономическата ефективност и равнопоставеността.
5. Проектирана и апробирана е методика за изследване на нагласите на земеделските производители и административните структури, като са идентифицирани различия във възприятията за конкурентоспособност, достъп до информация и институционална подкрепа.
6. Изготвен е сценарниен анализ за бъдещото развитие на броя и структурата на земеделските стопанства до 2030 година, който очертава ограничен трансформационен ефект на директните плащания при запазване на досегашния модел на подпомагане.

5. Констатирано или неконстатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата

Не съм констатирила плагиатство в дисертационния труд.

6. Критични бележки и препоръки

Нямам критични бележки. Препоръчвам на докторанта да издаде книга на база на дисертацията си, която да достигне до по-широк кръг читатели, тъй като съдържа съществени изводи със социално-икономическа значимост за обществото.

7. Въпроси към дисертанта

По време на защитата докторантът би могъл да отговори на следните въпроси:

1. До каква степен реформата в ОСП 2023-2027 допринася за по-справедливо разпределение на субсидиите между малки и големи земеделски производители в държавите членки на ЕС? Постигат ли се на практика заложените в нея цели? Дайте примери.
2. Как реформата в ОСП влияе върху заетостта и жизнения стандарт в селските райони в страните членки на ЕС? Допринася ли за намаляване на неравенствата в доходите? Дайте примери.

8. Заключение

Документите и материалите, представени от Ивайло Тодоров отговарят на всички законови изисквания, както и на Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна. Представени са достатъчно на брой научни публикации, свързани с темата на дисертацията. В научните публикации както и в дисертацията ясно се наблюдават оригинални научни приноси.

Към всичко изложено дотук трябва да се добави и ползата, която работата в практиката допринася за изграждането на дисертантът **Ивайло Тодоров** като водещ специалист в сектор земеделие и възможността да изследва не само теоретични, но и чисто практически казуси. Дългогодишният опит от практиката допринася и за развитието му като учен, тъй като му дава възможност да изгражда различна от чисто академичната перспектива по отношение на изследваните от него въпроси.

Въз основа на гореизложеното, намирам за напълно основателно да дам своята положителна оценка и да препоръчам на научното жури да присъди на Ивайло Димитров Тодоров ОНС „доктор“ в научна област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8 Икономика, докторска програма „Аграрен бизнес“.

26.07.2025г.

Изготвил становището:

Проф. д.н. Юлия Добрева

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

СТАНОВИЩЕ

за

Вх. № РД-06-110/25.06.2025

придобиване на образователна и научна степен „доктор” по обявена процедура от
Икономически университет – Варна по професионално направление 3.8.

Икономика

от доц. д-р Гергана Георгиева Славова-Стефанова, катедра „Аграрна икономика“
към Икономически университет-Варна

- 1. Обща информация:** Настоящото становище се изготвя съгласно чл. 4, ал. 8 от ЗРАСРБ и чл. 8, ал.2 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна, на база проведено заседание на 27.06.2025 г. в ИУ-Варна и назначено със заповед № РД-06-110/25.06.2025 г. жури по процедура по публична защита на дисертационен труд на докторант Ивайло Димитров Тодоров, с дисертация на тема: **ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ДИРЕКТНИТЕ ПЛАЩАНИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО ВЪРХУ СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ.**
- 2. Кратка информация за кандидата в конкурса:** Единствен кандидат по обявения конкурс, отговарящ на минималните национални изисквания за придобиване на научна и образователна степен доктор е Ивайло Димитров Тодоров. Той притежава две магистърски степени, една от ИУ-Варна, катедра „Аграрна икономика“ и една от великотърновски университет. Освен това Ивайло Тодоров има изключително богат практически опит в областта на консултантският и аграрен бизнес, тъй като повече от 25 години работи в тази сфера на дейност. В периода 2013-2023 г. Той е изпълнителен директор на асоциация на земеделските производители в България, за кратко време е член и на нейния контролен съвет, изпълнителен директор е и на консултантска фирма „Агробизнес консултинг“ ООД в София. Взема изключително активно участва в създаването на форуми, консултантски семинари, бизнес срещи, симпозиуми отнасящи се за аграрния бизнес, развитието на селските райони, директните плащания, развитието на селското стопанство в страната, но и в чужбина, като голяма част от тези събития докторантът организира лично. За участието си в конкурса Ивайло Тодоров представя един дисертационен труд, един автореферат и пет научни публикации- две статии и три доклада.
- 3. Общо представяне на дисертационния труд.** Дисертационният труд представлява задълбочена научно изследователска дисертация на тема **ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ДИРЕКТНИТЕ ПЛАЩАНИЯ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО ВЪРХУ СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ,** която е разработена в стандартните три глави, но с много задълбочен анализ във втора и трета глава и изведени добре формулирани изводи, препоръки и забележителни приноси. Основна цел на дисертационния труд е, насочена към систематизиране на теоретико-методологическите въпроси, свързани с подпомагането на земеделието и анализ на влиянието на директните плащания върху заостостта и социално-икономическото развитие на селските райони. В дисертационния труд се изследва взаимовръзката между равнището на безработица и търсенето на работна сила в селското стопанство и на тази основа се обосновават възможни сценарии за изменение на броя на стопанствата в България в бъдеще.

За целите на дисертационния труд са поставени и изпълнени 6 задачи: На основа на типологизация на селските райони е извършен анализ на тяхното социално-икономическо развитие; Идентифицирани са ефектите от политиката на подпомагане, с акцент върху директните плащания, и е оценено въздействието им върху земеделското производство и развитието на селските райони; Приложен е регионален анализ за оценка и класифициране на развитието на селските райони, като се прави съпоставка по избрани показатели с неселски райони на България; Изследва се влиянието на ключови вътрешни и външни фактори върху развитието на селските райони в България; Изследва се и въздействието на директните плащания, върху социално-икономическото развитие на селските райони, като се анализират регионални различия, основни зависимости и ефекти върху земеделието и пазара на труда; Направена е класификация на селските райони въз основа на влияние на директните плащания, общото подпомагане на земеделието и социално-икономическото им състояние. Разработени са и се оценяват възможни сценарии за динамиката на броя и структурата на земеделските стопанства към 2030 година, като се отчита въздействието на политика за разпределение на директните плащания, размера и специализацията на стопанствата на местно ниво.

Основната теза в дисертационния труд, че въздействието на директните плащания върху социално-икономическото развитие и заетостта в селските райони на България е ограничено и нееднозначно, като ефект, се доказва с разработения дисертационен труд. Първата хипотеза – че директните плащания водят до концентрация на екстензивно ориентирано земеделско производство, което ограничава създаването на добавена стойност – не се потвърждава категорично. Въпреки, че се наблюдава концентрация на ресурсите в по-големите стопанства, това не води до устойчив икономически ефект на териториално равнище. Потенциалът за икономии от мащаба не е реализиран, както авторът на дисертацията споделя в трансформационен растеж, а по-малките и средни стопанства остават по-уязвими. Втората хипотеза – че районите с по-равномерно разпределение на субсидиите се развиват по-добре и социално и икономически – също не намира своето емпирично потвърждение. Изчисленият коефициент на детерминация между размера на получените субсидии и социално-икономическите тенденции е слаб, което показва, че не може да се установи причинно-следствена връзка между обема на подпомагането и степента на развитие на районите. Подобна слабост на връзката се обяснява и с мащаба на подпомагането едва около 1–1.5% от БВП – което не е достатъчно да предизвика трайна териториална трансформация в дадения район. Според авторът на дисертацията Ивайло Тодоров трансформацията в дадения район зависи от регионалната структура на земеползването и характеристиките на земеделските стопанства, механизма и формата на подпомагане. В научната разработка личи задълбочен анализ, базиран на доброто познаване на аграрната практика, което се обяснява от значителния практически опит които авторът на дисертацията притежава. Откроява се широкомащабност на мисленето и анализ не само от гледна точка на администрация, но и от гледна точка на бизнес за да се открият реалните проблеми които двете различни групи респонденти очертават. В теоретичната част на дисертацията е разработен много добре модел на еволюция към различните подходи към регионално развитие, както и концептуална рамка на същността на местния подход към регионално развитие. Във втора глава

изключително пълно и детайлно се изследва социално-икономическото развитие на селските райони в България. В тази глава е направена и много добра съпоставка по различни критерии един от тях е заетостта, промените в работната сила и регионалните различия в социалното развитие на районите, друг е развитието на дела на произведената продукция от растениевъдния и животновъдния отрасъл. Анализирани са и общият брой на бенефициентите оторизирани и получаващи директни плащания по години, съпоставен е и нетният фермерски доход по специализирани стопански ферми произвеждащи различни по вид продукти. В глава трета е направена обстойна оценка и са предложени възможни сценарии за развитие на селските райони в контекста на настъпилите промени в общата селскостопанска политика и директните плащания към земеделците оказващи влияние върху техния бизнес. Анализът е направен на база капацитета на земеделските производители спрямо обработваната от тях земеделска земя. Постигнат е изключително добър анализ вземаш под внимание, както самооценката на производителите произвеждащи аграрна продукция, така и оценката на администрацията която ги обслужва. Достигнатите изводи са много добре обособени, изведените становища са добре аргументирани, открояват се ясни приноси моменти.

4. **Количествено публикациите по дисертационния труд** отговарят на минималните национални изисквания за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, съгласно чл. 26, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България. За участието си в конкурса Ивайло Тодоров представя пет научни публикации, две статии, една в съавторство, три доклада от които единият отново е в съавторство съвместно със своя научен ръководител.
5. **Дисертационният труд изцяло отговаря на изисквания по чл. 35, ал. 1, т. 1-4 от Правилника за развитие на академичния състав в ИУ-Варна**, като неговата структурата и съдържание съответстват на изискванията и по чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилника за развитие на академичния състав в Икономически университет – Варна. Изцяло е спазено коректно представяне на автореферата, отразяващ напълно постигнатото и направеното в дисертационният труд от докторанта. Дисертационният труд се отличава с много добра лексика и стилова грамотност. Дисертацията се чете с удоволствие, а анализната и приложно практическа част представени в нея са с много висока приложна стойност, рядко срещана за докторска дисертация.

6. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд:

В своя автореферат докторантът с подкрепата на своя научен ръководител изключително добре е формирал и предложил своите приноси моменти с които ние сме напълно съгласни:

- ✓ Разработена е интегрирана методика за оценка на социално-икономическото развитие на селските райони, която отчита връзките между подпомагането по ОСП и динамиката на социално-икономическите процеси на териториално равнище.

- ✓ Извършен е комплексен анализ на демографските и трудовите характеристики на селските райони в България, с акцент върху заетостта, промените в работната сила и регионалните различия в социалното развитие на районите.
 - ✓ Изследвана е структурата и динамиката на доходите в земеделието, като са проследени ключови зависимости между структурата на земеделската дейност, публичното подпомагане и устойчивостта на доходите.
 - ✓ Анализирани са въздействието на директните плащания върху структурата и функционирането на земеделските стопанства, с оглед на разпределението на подкрепата, степента на концентрация и влиянието върху икономическата ефективност и равнопоставеността.
 - ✓ Проектирана и апробирана е методика за изследване на нагласите на земеделските производители и административните структури, като са идентифицирани различия във възприятията за конкурентоспособност, достъп до информация и институционална подкрепа.
 - ✓ Изготвен е сценариев анализ за бъдещото развитие на броя и структурата на земеделските стопанства до 2030 година.
 - ✓ Към тях ще прибавим само висока практическа значимост и приложимост на разработения дисертационен труд, което го прави отличаваш се сред трудовете на съвременните докторанти.
7. **В дисертационният труд не е констатирано плагиатство.** Не е констатирано такова и в автореферата;
8. **Критични бележки и препоръки:** Критични бележки към докторатът нямам. Единствената ми препоръка е фигурите в дисертационният труд да се огледат още веднъж и там където има легенда и заглавие на английски език да се направи на български език (например: фигура 12, стр. 31 в автореферата) Където е възможно да се прецизира тяхното представяне с оглед по-добрата визуализация и постигане на желаните добър ефект от тях.
9. **Въпроси към докторанта:**
Според вас, „зелената“ политика на Европейския съюз по какъв начин се отразява върху земеделието в България и развитието на селските райони в страната, и долавя ли се тя и в директните плащания към земеделските стопани в България?
10. **Заключение:** Вземайки под внимание предоставения дисертационен труд, представения автореферат, публикациите към дисертацията и богатия професионален опит на докторанта с убеденост препоръчвам на уважаемото жури да присъди образователна и научна степен доктор на докторанта **Ивайло Димитров Тодоров.**

Дата: 04.08.2025

Подпис: _____

/доц. д-р Гергана Славова/

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679

СТ А Н О В И Щ Е

Вх. №

РД20-1262/14.08.2025

От: Проф. д-р Марина Ангелова Николова
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ Свищов
Икономика и управление (аграрна икономика)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** в област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.8 „Икономика“, докторска програма „Аграрен бизнес“ в ИУ - Варна.

Автор на дисертационния труд: *Ивайло Димитров Тодоров*
Тема на дисертационния труд: *“Въздействие на директните плащания в земеделието върху социално - икономическото развитие на селските райони“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № РД-06-110/25.06.2025 г. на Ректора на Икономически университет - Варна.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма "Аграрен бизнес" към катедра «Аграрна икономика», Стопански факултет на ИУ - Варна съгласно Заповед на Ректора на Икономически университет - Варна № РД 17-1601/17.07.2020 г. Обучението е осъществено, като докторант на самостоятелна подготовка (платено обучение) през периода 24.06.2020 г. - 24.06.2023 г. Докторанта е отчислен с право на защита на дисертационен труд, считано от 26.06.2023 г. - Заповед на Ректора на ИУ - Варна № РД 17-286/06.07.2023 година.

Персоналната характеристика на кандидата, видна от неговата автобиография по настоящата конкурсна процедура, показва висока експертиза и доказан управленски капацитет. Богатият професионален и управленски опит придобити в различни организации, са логичен резултат от непрекъснатата квалификация, натрупване на знания, умения и компетенции. Професионалното развитие на докторант Тодоров е впечатляващо и намира израз в заемането на различни експертни, ръководни и управленски позиции. Участва в основаването на асоциация на земеделските производители, управител и собственик на компания и дружество с позиция - изпълнителен директор. Всичко това е атестат за доказани организационни, комуникативни и лидерски умения при изпълнение на специфични задачи, при управление и реализация на проекти, инициативи, множество форуми в областта на аграрния сектор.

В обобщение, налице е кандидат за ОНС “Доктор” с богат управленски и практически опит в сферата на икономика и управлението на селското стопанство.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Докторската дисертация представлява стройно, логически конструирано и задълбочено изследване с обем 242 стандартни страници и включва въведение, основно изложение в 3 глави (210 стр.) и заключение (8 стр.). Списъкът на използваната литература обхваща общо 127 източника вкл. интернет източници. Библиографската справка включва разнообразни, авторитетни и актуални източници, които са цитирани коректно, а използваната литература е релевантна към темата на дисертацията. Текстът е онагледен с богата визуализация - общо 76 фигури и 12 таблици, с цел по-голяма яснота и прегледност.

Темата на докторската дисертация е актуална и значима за теорията и практиката в областта на устойчивото развитие на селските райони в България с фокус върху въздействията на директните плащания в земеделския сектор и развитието на селските територии. Актуалността на темата е обусловена от спецификата и обхвата на разглежданата проблематика за необходимостта от повишаване ефективността на политиката за развитие на селските райони като цяло в т.ч. общата селскостопанска политика.

Структурата на дисертацията е балансирана и съответства на общите стандарти за цялостно научно изследване. Налице са ясно формулирана обща цел на изследването. Поставени са 2 изследователски хипотези относно въздействието на директните плащания на земеделските стопанства върху социално-икономическото състояние на селските райони и 7 научно-изследователски задачи. В съдържателно отношение изследването на Ивайло Тодоров се характеризира с прецизност на анализа, свободна интерпретация, авторски мнения, коректност при позовавания и цитирания.

Общото впечатление от представения дисертационен труд на Ивайло Димитров Тодоров показва задълбочени теоретични знания, умения за самостоятелно изследователско мислене и компетентност на автора в конкретно проучваната тема и нейната проблематика. Наред с посоченото, добро впечатление в изследването показва използването на множество фигури и таблици, които онагледяват текста и улесняват формулирането на систематизирани изводи и заключение.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Поставена е амбициозна изследователска цел, а именно да се анализира влиянието на директните плащания върху заетостта и социално-икономическото развитие на селските райони и да се обосноват възможни сценарии за изменение на броя на стопанствата в България. Авторът на дисертационния труд съвсем целенасочено поставя на преден план твърдението, че въздействието на директните плащания върху социално-икономическото развитие и заетостта в селските райони на България е ограничено и нееднозначно, а ефектът им се предопределя от регионалната структура на земеползването, характеристиките на земеделските стопанства, механизма и формата на подпомагане. На тази основа се извеждат и синтезирани препоръки към заинтересованите страни.

Добро впечатление прави прилагането на сценарийния анализ относно броя на стопанствата до 2030 г., който се основава на установените и анализирани тенденции и предизвикателства в развитието на селските райони и търсенето на решения за постигане на по-висока степен на устойчивост. Това дава възможност

на автора умело да синтезира практически препоръки за подобряване на социално-икономическите условия в тези райони.

Задълбоченият емпиричен анализ, както и проучването на достатъчен обем литературни източници дават възможност на докторанта за критичен анализ, правилна интерпретация, формулиране на обосновани заключения и препоръки. Всичко това говори за уменията на Ивайло Тодоров да представя, анализира и проверява съществуващи, но и собствени научни идеи чрез научни подходи, методи и подходящо избран инструментариум. Съществено достойнство на дисертацията е нейната подчертано научна и практико-приложна насоченост.

Цялостната оценка на предлагания дисертационен труд категорично говори за високата подготовка на дисертанта, за неговата способност целенасочено да преследва реализирането на сложни научни задачи. Въпреки избраната за проучване актуална и същевременно болезнена тема свързана с политиката на подпомагане по линия на ОСП за подкрепа на селскостопанското производство и развитие на селските райони, Тодоров осмисля творчески възможностите и предизвикателствата и успешно се стреми да разкрие насоките за нарастване потенциала за устойчивото им развитие в териториален обхват. В тази връзка той категорично подчертава необходимостта от пренасочване на фокуса на ОСП – от доминиращо земеделска към балансирана политика с ясно териториално измерение. Като достойнство на цялото дисертационно изследване определям и стремежът на автора към максимална обективност на анализите и формирането на авторово мнение.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Дисертационният труд и публикациите с изложените научни виждания и резултати от изследването на докторант Ивайло Димитров, ясно показват неговия стремеж към натрупване на ново знание и надграждането на съществуващото до момента, свързано с избраната тема. Подкрепям напълно изведените от автора научно и научно-приложни приноси.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

От справката за изпълнение на минималните национални изисквания е видно, че публикациите свързани с темата на дисертацията надвишават изискуемия минимум от 30 точки. Представени са общо 5 научни публикации - 3 самостоятелни и 2 в съавторство - общо 40 точки. От тях 2 статии на английски език и 3 доклада от научно-практически конференции (2 самостоятелни и 1 в съавторство). Публикациите са доказателство, че важни части от дисертационния труд са станали обществено достояние и са получили научна оценка.

6. Оценка на автореферата

Автореферата към дисертационния труд в рамките на 51 стр. е изготвен според общоприетите изисквания и дава необходимата и ясно представена информация за структурата, съдържанието и резултатите от дисертационното изследване. Към него е представена справката за приносите от дисертационния труд, както и списък на публикациите.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам сериозни съдържателни критични бележки. В автореферата е посочено, че „основният текст съдържа 70 фигури“. В дисертационният труд на стр. 157 се намира фиг. 3.5, която се повтаря и на стр. 158, което променя

номерацията до края. В действителност общият брой на фигурите е 76. Положителните страни на дисертационния труд категорично доминират в общата ми оценка. Препоръката ми към автора е да увеличи публикационната си активност в реферирани научни издания с импакт фактор и импакт ранг (Web of Science & Scopus). Позволявам си 3 въпроса, свързан с твърдението на докторанта, че "въпреки разпределянето на значителен публичен ресурс по линия на ОСП, териториалните различия се запазват, а селските общини остават със слабо изразен напредък":

Въпрос 1. Смятате ли, че усъвършенстването степенята на колаборация между институциите, местна администрация, бизнеса и местни общности е възможно да повиши степенята на устойчиво развитие на селските територии?

Въпрос 2. Какво е Вашето лично мнение относно прилагането на принципите на ВОМР за икономическо съживяване и подобряване на качеството на живот в селските райони? Преобладават ли успешните модели?

Въпрос 3. Важна ли е ролята на неправителствените структури в сътрудничество с другите заинтересовани страни, за устойчиво местно развитие в посока на социална, икономическа и екологична устойчивост?

8. Заключение

Представеният дисертационен труд на тема: "Въздействие на директните плащания в земеделието върху социално - икономическото развитие на селските райони" притежава необходимите качества и представлява добросъвестно осъществено, оригинално и мащабно научно-приложно изследване в област със значима актуалност в съвременните условия. Той отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да дам своята категорично **положителна оценка** на дисертационния труд и да предложа на уважаемото Научно жури да присъди на **Ивайло Димитров Тодоров** образователната и научна степен „**доктор**“ по научната специалност "Икономика и управление (Аграрен бизнес)".

Дата: 10.08.2025 г.
гр. Свищов

Подпис:
/проф. д-р Марина Николова/

Заличена информация съгласно
ЗЗЛД и регламент (ЕС) 2016/ 679